

КОНЦЕПЦИЯ ЗА ИНФОРМАЦИОННОТО ПРОСТРАНСТВО НА БИБЛИОТЕКАТА – КОНСТРУКТОР НА ТОВА ПРОСТРАНСТВО

(*Modus vivendi* на мирозданието)

Проф. д.п.н. Александра Куманова

*Животът винаги ще преодолее
увяхването и смъртта.*

Хун Цзичен

Вкусът на корените. Събр. 2. [1]

Берестова, Т. Ф. Информационное пространство библиотеки : Науч.-метод. пособие. – Москва : Либерия-Бибинформ, 2007. – 240 с. – (Библиотечкарь и время. XXI век ; № 76)

Книгата на проф. д.п.н. Татяна Фьодоровна Берестова – зам.-ректор по научноизследователската работа на Челябинската държавна академия по културата и изкуствата е явление в съвременните комплексни изследвания, посветени на информационното пространство.

Особеност на нейната концепция е постулирането на библиотечните аспекти на това пространство.

Книгата се нарежда в този кръг изследвания на идеалното, менталното във феноменологията на инфосферата, в което са трудовете на Ю. А. Шрейдер, Р. С. Гиляревски, О. П. Коршунов, Ю. Н. Столяров, Е. К. Беспалова, И. Г. Моргенщерн, А. В. Соколов, В. П. Леонов, А. Б. Антополски, Ф. С. Воройски.

Позицирането на библиотеките – във време, когато всички те преживяват криза на физическа съхраняемост на фондовете поради нарастването на тези фондове и отсъствие на възможност те да бъдат подходящо стопанисвани, от една страна, и финансиране на библиотеките като държавна политика, от друга страна, от което зависи комплексното обезпечаване на обществото с генерираните информационни ресурси, – като генерална и същинска струк-

тура на идеалното информационно пространство, ноосферната планетарна информационна цялост, – е свръхзадачата на новата книга на Т. Ф. Берестова.

Добре познаваща всички нива на информационно моделиране на библиотечно-информационния организъм, буквално владееща органиката [2] на библиотечната феноменология, Т. Ф. Берестова, преди 1980 г., откогато се посвещава на педагогическото поприще, е работила като библиотекар и завеждащ отдел на профсъюзна централизирана библиотечна система на Магнитогорския металургичен комбинат...

Своеобразна прелюдия към представения труд на авторката е друга нейна книга: „Общедоступная муниципальная библиотека в едином информационном пространстве” [3], в която градско-общинската (рус.: муниципальная – от лат. *municipalis* – букв.: муниципална) библиотека е представена в единното информационно пространство като е предложена нейната класификация и типология на база на функциите, формиращи локалните аспекти на това пространство на отделните територии.

Макар и самостоятелни издания, и двете книги имат известна вътрешна огледалност на своята логика – те се отразяват една в друга... Изданието от 2005 г. има значително по-индуктивен характер; новото – от 2007 г. – е плод определено на превесът на дедукцията в него.

Следи от описваната картина се намират и в библиографските списъци, публикувани в двете книги: в изданието от 2005 г. са цитирани 215 номинации, в това от 2007 г.

В книгата, обект на настоящата рецензия, е продължена изцяло авторската логика на книгата от 2005 г. за естествената връзка на глобалното информационно пространство с функциите на общодостъпните (рус.: публични) библиотеки.

И двете книги са поредни номера – № 19 и 76 – на издателската серия „Библиотекарят и времето. XXI век”, с което обявяват открито позицията на авторката – да разработи научно-методично пособие за характера на свързаност на организационно-териториалната структура на информационното моделиране с идеалното многомерно, постоянно нарастващо, трансформирайки се, информационно пространство.

Тук са застъпват пространно идеите на авторката, известни и от някои съвсем наскоро появили се нови нейни изследвания: „Закони на формиране на структурата на информационното пространство и функции на информацията” [4], „Функции на различните видове на информацията като основа за формиране на единството от много структури на информационното пространство” [5].

Заставайки на общоизвестната позиция, че „световната цивилизация встъпва в нов етап на развитие, който се обозначава чрез термина „информационно общество” (с. 3), Т. Ф. Берестова фокусира вниманието си върху общопризнатото условие за построяването на информационното общество – „функционирането на единното информационно пространство, на основата на което се формира единното икономическо, правно, образователно и други пространства” (с. 3).

Описаната платформа е причината структурираната в осем глави книга във всеки един от разделите на изложението си да очертае детайлно целия спектър на посочения в заглавието проблем:

– гл. 1: генезис на информационното пространство (ИП. – Съкращението тук и навсякъде по-надолу – мое. – А. К.) (с. 5–23);

– гл. 2: формиране на документалното равнище на това пространство (ИП) (с. 24–58);

– гл. 3: въпроса за определянето му и методиката на създаване на дефиниция за ключовия термин (ИП) (с. 59–66);

– гл. 4: феноменология на единството на ИП и ролята на държавата в обезпечаването на механизмите, които то (ИП) използва (с. 67–99);

– гл. 5: библиотеката като една от организационните структури на ИП (с. 98–118);

– гл. 6: картина на библиотеката като инструмент на социума и/или индивида за разширяване и уплътняване на принадлежащото им ИП (с. 119–152);

– гл. 7: образ на ИП на библиотеката и неговия конструктор – библиотекарят (с. 152–191);

– гл. 8: специфика на муниципалната библиотека като част на териториалното ИП и за субекта, организиращ същинското ИП (с. 191–216).

Стройността на авторската логика е вкоренена в позицията за центъра на информационното пространство – субекта на информационно-комуникативния акт (с. 22) и менталната, философската, езиковата феноменология на информационното моделиране.

Разбирането на нивото на документалната комуникация като рефлексия на трансформацията на естествения език и включването на документалните ресурси в универсума на човешката дейност позволяват на Т. Ф. Берестова, постулирайки принципно различните равнища на ИП – първично- и вторичнодокументално, в които се ситуира информационно-комуникативния процес, да заключи, че „документалната форма на ИП не променя такива негови характеристики, като единство на непрекъснатост и прекъсваемост, на измеримост, обем и плътност” (с. 58).

Определяйки ИП като „материално-духовен конструктор”, Т. Ф. Берестова вижда обезпечаващата му функция чрез него да съществува и взаимодействат различните видове на комуникацията – довербална, вербална и документална (с. 62–66).

Гледището за компонентите на ИП, като количествено нараснали неимоверно в модерното постнекласическо време на формиране на техносферата, при което не се променя ресурсната, комуникативната, организационната и технически-възпитателната им функционална същност (с. 67–95),

позволява на авторката да постулира като най-сложно: обезпечаването на единство на териториалното ИП, което тя определя чрез общосистемните принципи: системност, цялостност, йерархичност, структурност, типизация, развиваемост, съгласуваност на частните и глобални критерии, получаване на максимум ефективност, постановка на нови задачи (с. 96–97).

Библиотеката, като една от организационните структури на ИП в концепцията на Т. Ф. Берестова, е обозначена обобщено като негов конструктор. Взаимоотношенията на библиотеката и държавата намират отражение в библиотечната държавна политика, която е сърцевина на информационната политика на държавата, за чието регулиране е необходимо държавно управление на общодържавно, междурегионално, регионално, градско, селищно равнища, за регулирането на чиято библиотечна дейност са необходими функциите на междуведомствен управленски орган (с. 105–118).

Индивидът (на ползвателя на библиотеката) в процеса на информационната комуникация е представен в описваната концепция като преодоляващ навигационно-търсещи (пространствени) задачи. Ролята на библиографската информация и информационно-търсещите езици тук е показана като принципно навигационна, а библиотеката, обезпечаваша тази функция, е представена като потенциално комулираща функциите на другите обществени институти, опериращи с документална информация (музеи, архиви) (с. 142–151).

... Почти афористично звучат определени места от текста тук – като например следния: „Библиотеката може да реализира своя същностна документално-комуникационна функция и да обезпечи достъпност на документите, ако само тя самата е достъпна за индивида и/или структурите на социума” (с. 151)...

Йерархическите зависимости на ИП, съществуването на център и периферия в териториален, ведомствен (отраслов, корпоративен) аспект за библиотеките в концепцията на Т. Ф. Берестова са представени като структура на самото ИП, чрез което пространството на библиотеката е видяно като синтез от пространства, а създаването на навигационно-търсещ апарат на ИП е видяно като започващо с трансформацията на справочно-библиографския апарат на библиотеката (с. 183–190)...

Сред условията на организация на достъпа до библиотеките Т. Ф. Берестова изтъква не само финансовите и техническите въпроси, но преди всичко – проблема за използването на комплекса от информационно-търсещите езици (с. 216).

Естествено-исторически възникналата йерархия в библиотечната система на Руската федерация е мислена в този труд като коренище, даващо сокове на самото информационно пространство, което възниква навсякъде, където индивидът има нужда чрез инструментариума на библиотеката да борави с достъпните му информационни ресурси. Старинната – като обществото – институция на библиотеката в труда на Т. Ф. Берестова е показана като носеща конструкция, източник и конструктор на идеалното информационно пространство – и чрез библиотечния справочно-информационен инструментариум, и чрез менталността на библиотекаря и ползвателите на библиотеката.

Адресирана към библиотекарите, разбирана като научно-методическо пособие, книгата „Информационно пространство на библиотеката” със забележителен – Калимаховски дух – естествено поглежда към коренището на информационното общество – библиотеката, в което, вкоренена в него, тя генерира нови и нови спираловидни фрактали на непрекъснато нарастващото – като нестационарната вселена – информационно пространство, за което е характерна подредба, таксис на фактологично, първичнодокументално, вторичнодокументално, метасистемно и философско равнища.

Идеята за таксиса на информационното пространство пронизва и философията, и изпълнението на книгата „Информационно пространство на библиотеката”. Тя е изградена от съразмерни части, структурирани от линейно изложение и синтезирани изводи; от предисловие и заключение, в които детайлно и коректно са разгледани отделните положения, представляващи цялостна концепция за информационното пространство на библиотеката – конструктор на това пространство. Забележителното тук е, че реалният философски проблем за природата и функциите на информационното пространство, от решаването на който зависи изграждането на консенсуса по този проблем в обществото, е наблюдаван в разглежданата

книга с очите на библиотекаря – библиограф – архитекта на инфосферата.

Конкретно и релефно звучи изложението на труда и на места той добива краски на икономическо, правно, историческо, регионоведско звучане, защото всички те – икономическото, правното, историческото, регионоведското – са аспекти на единното информационно пространство, вкоренено в библиотечния организъм, който е жизнената система на това пространство.

Именно по тази причина икономическите, правните и пр. аспекти на библиотеките са проблеми от държавно и планетарно значение. Поради тази причина въпросът за библиотечното законодателство е не само юридически и икономически проблем, но и философски, социоцентричен, човешкоцентричен, хуманитарен въпрос за функционирането на информационното пространство като естествено единство на натрупаните документални богатства на миналото и раждащите се новации в информационно-комуникативната сфера.

Библиотечно-информационната наука чрез труда на проф. д.п.н. Т. Ф. Берестова намира отговора за вписаността на сферите на културно-ценностното съзнание като принципно отразяващи се една в друга, чрез което и преоткрива библиотеката като *modus vivendi* на мирозданието, а библиотекарят чрез този отговор получава картина за ролята на организационно-териториалната структура на информационното моделиране в идеалното информационно пространство, функциониращо без географски и административни разделителни линии...

...Защото, когато една идея – като тази за естествената органическа връзка на библиотеката с културата на определеното населено място, региона, страната, планетата, разглеждана като цяло, имащо своя история, настояще и бъдеще, – живее в органическа връзка с планетарното ноосферно цяло на информационното пространство, животът тържествува и преодолява всички прояви на видими представи за увяхване (каквито гласове често се чуват във връзка с изкривените и повърхностни представи за информанционното общество като аналог на интернет културата, което, бидейки изключително едностранно и невярно становище, подхранва позиции и гледища, които предрешават

невежествено гибел на печатната галактика на Гутенберг и библиотеките), но ... „*Животът винаги ще преодолее увяхването и смъртта.*” [6]...

ЛИТЕРАТУРА

1. Афоризмы Старого Китая / Пер. с кит. В. В. Малявина. – Изд. 2., испр. – Москва, 1991, с. 73.

2. Използването на израза (органика) по отношение на библиотечното информационно моделиране, чийто архитип е вкоренен – чрез справочно-библиографския апарат – във вторичнодокументалното ниво на информационното пространство, намира основание още с трудовете на английският библиотекар Г. Бредшоу (1831–1886 г.), който, според мнението на У. Грег, „*превърща библиографията в точна наука*” (**Gregg, W.** Collected papers. – Oxford, 1966, p. 78.)

За основание за тази характеристика на творчеството на Г. Бредшоу, дал принос за историята на *книгознанието, инкунабулознанието и текстологията*, послужил фактът, че той сравнява библиографията с *биологията*, а своя *метод* за установяване на връзки между физическите характеристики на инкунабулите и техниката на книгопечатането на средновековните издателства назовава *естествено-исторически*.

Под „*родство*” на книгите Г. Бредшоу разбира *сходството на полиграфската им характеристика*.

В зависимост от степента на такова сходство *книгите се делят на видове, родове, семейства*.

Задачата на библиографията, според Г. Бредшоу, е в *сравнителния анализ на физическите характеристики на книгите по степента на тяхното сходство, което има непосредствено практическо значение, тъй като става възможно да се установи „произхода” на книгата – името на издателя, мястото и времето на публикуване; да се определят истинските инкунабули от фалшивите*.

Срв. и с изложението на Р. Стоукс (**Stokes, R.** Bibliography. // Encyclopedia of library and information science : Vol. 2. – New York ; London, 1968, p. 411).

3. **Берестова, Т. Ф.** Общедоступная муниципальная библиотека в едином информационном пространстве : Науч.-метод. пособие. – Москва : Либерея-Бибинформ, 2005. – 238 с. (Библиотекарь и время. XXI век ; № 19)

4. **Берестова, Т. Ф.** Закони на формиране на структурата на информационното пространство и функции на информацията. // Библиография (Москва), 2009, № 5, с. 32–47.

5. **Берестова, Т. Ф.** Функции разных видов информации как основа формирования многоуровневой структуры информационного пространства. // Научно-техническая информация. Сер. 1. (Москва), 2009, N 8, с. 3–12.

6. Срв.: бел. 1.

